DERIVATE CU PREFIXUL *PREA*- INTEGRATE ÎN NUMELE DIVINITĂȚII ÎN POEZIA LUI TRAIAN DORZ

FLORINA-MARIA BĂCILĂ
Universitatea de Vest din Timișoara

Cuvinte-cheie: *derivare, lexicologie, poezie mistico-religioasă, semantică, stilistică*

Mărcile expresive de redare a intensității dețin o importanță majoră în textul beletristic, constituind unul dintre mijloacele întrebuințate adesea pentru a conferi culoare şi relief stilului, îndeosebi atunci când construcțiile respective nu sunt dintre cele obişnuite. În limbajul poetic cu precădere, superlativul, de pildă, creează efecte unice din punctul de vedere al conținutului şi al expresiei estetice, reflectând, nu o dată, originalitatea creatorului de versuri, „forța lui de imaginație şi de prelucrare artistică a limbii”[1]. Fenomenul devine cu atât mai interesant în creațiile impregnate de un puternic filon mistico-religios – subsumate deci dimensiunii sacrului –, în care sintagmele cu caracter hiperbolizant cunosc o frecvență notabilă.

Printre procedeele de care dispune româna spre a reda gradul maxim al intensității, se numără şi formarea cuvintelor prin derivare cu afixele superlative; în acest sens, lucrările de specialitate menționează câteva prefixe vechi (*prea-*, *răz-*, *stră-*) şi neologice (*arhi-*, *extra-*, *hiper-*, *super-*, *supra-*, *ultra-*), a căror folosire „răspunde necesității de a reda cât mai expresiv impresiile pe care le produce asupra oamenilor o calitate oarecare.”[2]. „Procedeul se situează la

[1] Toma Măruță, *Ideea de superlativ în limba română*, în „Limbă şi literatură”, I (1955), p. 204.

[2] Rodica Ocheşeanu, *Prefixele superlative în limba română*, în ***, *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur şi Jacques Byck, Bucureşti, Editura Academiei, 1959, p. 48.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

limita dintre morfologie şi vocabular. Derivatele [...] respective nu sunt însă forme de superlativ ale cuvântului de bază, ci reprezintă cuvinte noi, a căror semnificație cuprinde trăsătura «superlativ»”[3] şi care sunt înregistrate astfel în multe dicționare explicative.

Prefixul superlativ *prea-* apare frecvent cu această funcție în limba veche a primelor texte româneşti (mai cu seamă în scrierile bisericeşti), marcând „varianta superlativului excesiv”[4], adică faptul că s-a trecut dincolo de limita obişnuită a „unei calități de obicei psihice”[5]. Derivatele cu *prea-* sunt, în special, adjective (adesea substantivizate): ***prea**bun*, ***prea**cinstit*, ***prea**cucernic*, ***prea**curat*, ***prea**cuvios*, ***prea**fericit*, ***prea**iubit*, ***prea**înalt*, ***prea**înălțat*, ***prea**înțelept*, ***prea**lăudat*, ***prea**luminat*, ***prea**milostiv*, ***prea**plecat*, ***prea**puternic*, ***prea**sfânt*, ***prea**slăvit* etc. Deşi a fost, în trecut, un prefix foarte productiv, *prea-* se întrebuințează rar (cu caracter livresc) în româna contemporană şi se întâlneşte în derivate (împrumuturi sau calcuri din slava veche) aparținând terminologiei religioase, ca atribute date preoților sau călugărilor, ori în limbajul liturgic, ca epitete (de obicei, în vocativ) conferite lui Dumnezeu, Fecioarei Maria sau unor sfinți; formațiile circulă şi în diferite producții populare (cum sunt, de pildă, basmele), în stilul arhaizant al literaturii culte (a se vedea, în romanele istorice, titlurile date unor împărați sau unor domnitori) şi în poezie[6].

*

[3] ***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005, p. 164; vezi şi Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, ediția a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997, p. 125.

[4] Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom, 1997, p. 92.

[5] Rodica Ocheşeanu, *op. cit.*, p. 34.

[6] Pentru aspecte privind originea controversată a prefixului românesc *prea-* şi pentru prezentarea detaliată a situațiilor în care se utilizează acesta, vezi I. Rizescu, *Prefixul **pre-** în limba română*, în ***, *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur şi Jacques Byck, Bucureşti, Editura Academiei, 1959, p. 5-16; idem, ***Pre- (pri-**, **pră-**$_1$, **pe-**), **prea-***, în ***, *Formarea cuvintelor în limba română*, volumul al II-lea. *Prefixele*, de Mioara Avram, Elena Carabulea, Fulvia Ciobanu, Florica Ficşinescu, Cristina Gherman, Finuța Hasan, Magdalena Popescu-Marin, Marina Rădulescu, I. Rizescu, Laura Vasiliu. Redactori responsabili: Al. Graur şi Mioara Avram, Bucureşti, Editura Academiei, 1978, p. 192-198; Rodica Ocheşeanu, *op. cit.*, p. 32-36.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

În creația lui Traian Dorz, derivatele (adjective ori substantive) cu prefixul *prea-* sunt utilizate cu funcție expresivă și cu referire la numele Divinității sau la atribute ale Sale, pentru a exprima sugestiv „semnificația de prezență în exces a calității”[7], de intensificare a ei (până la exagerare), de grad al „intensității depășite”[8].

Astfel, un adjectiv la superlativul absolut marcat cu *prea-* și frecvent întâlnit în lirica dorziană este *preasfânt*, determinant (în antepunere ori în postpunere) al unor substantive proprii, cu rolul de a reda intensitatea maximă a manifestării unor însușiri fundamentale ale Dumnezeirii – în acest caz, desăvârșirea, atotputernicia, modelul suprem al sacralității, întruchiparea idealului de perfecțiune și de puritate vrednică de cinstire. Este vorba, mai întâi, despre sintagme nominale cu caracter generic, ce-și găsesc corespondențe în rugăciunile şi în cântările bisericeşti, dar și în *Cartea Psalmilor* din *Biblie*: „Dumnezeu **Preasfânt**” (CNoi 4, *Cântăm Domnului*[9]); „Dumnezeului **Preasfânt**” (CP 120, *Psalmul 68*); „Dumnezeule **Preasfânt**” (CUit 105, *Fericit şi fericit*); „**Preasfinte** Dumnezeu” (CBir 60-61, *Al Tău sunt eu* – de trei ori; CBir 83, *Tu, Care-auzi*); cf. și: „Tu, Cel / al Căruia Nume e Domnul **Preasfântul**” (CP 155, *Psalmul 83*); „Numele-I **Preasfânt**” (CNem 109, *Slăvit să fie Domnul*); „Numele **Preasfânt**” (CUrm 88, *Slăviți pe Domnul Savaot*). Sunt și situații când termenul are rol de substitut ori apare cu formă de vocativ, în construcții cu adresare directă, însoțit sau nu de anumite determinări: „Cel **Preasfânt**” (CUrm 87, *Slăviți pe Domnul Savaot*; EP 43, *Biblia, Cuvântul Sfânt*); „**Preasfinte**” (CP 91, *Psalmul 51*; CUit 12, *O, Foc Ceresc...*); „**Preasfântule**-al lui Israel” (CP 128, *Psalmul 71*). Se pot distinge asemenea teonime în funcție de fiecare

[7] ***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, p. 161.

[8] Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p. 408.

[9] Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află fragmentul respectiv și de titlul poeziei. Evidențierile cu caractere cursive din versurile citate îi aparțin autorului.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

Persoană a Sfintei Treimi (unele – așezate în construcții simetrice, cu rol decisiv în organizarea mesajului poetic):

● *Dumnezeu-Tatăl* (cf. *Ioan* 17: 11[10]) – „**Preasfinte** Tată” (O 207, *Rugăciune după masă*; O 399, *O, cum să-Ți mulțumim?*);

● *Dumnezeu-Fiul* (cf. *Fapte* 4: 30): „Iisuse,-al meu **Preasfânt**”, „Iubitul meu **Preasfânt**” (CVeşn 8, *Iisuse,-al meu...*); cf. și: „Maica Domnului **Preasfânt**” (MT 59, *Binecuvântăm iubirea*), unde adjectivul în discuție este integrat într-o sintagmă ce substituie numele Fecioarei Maria, subliniind relația unică și indestructibilă cu Fiul ei;

● *Dumnezeu-Duhul Sfânt*, „cel care manifestă și comunică sfințenia lui Dumnezeu făpturilor Lui”[11] (de altfel, acestea sunt cele mai numeroase și apar în diferite variante formale, iar la vocativ – cu flexiune la regent și / sau la determinant): „Duh **Preasfânt**” (CUit 12, *O, Foc Ceresc...*; CNoi 6, *Cântări Noi* – de două ori); „Duhului **Preasfânt**” (O 355, *Daţi voi, Răsărit şi-Apus*; CM 195, *Suflet nounăscut*; CM 177, *Ne rugăm pentru Maria*; CA 160, *Doresc să-Ți fiu, Iisuse*; CUrm 115, *N-ai mai bun părinte*; CÎnv 109, *Liniştită-i moartea...*; CNoi 82, *Binecuvântarea*; CCnț 81, *Veniți să-I cântăm!* – de două ori); „Duh **Preasfinte**” (CBir 54, *Cât voi trăi pe lume*); „**Preasfinte** Duh” (CR 99, *Legături*); „Duhule **Preasfânt**” (O 433, *Fii slăvit în cor*; CM 191, *Binecuvântează-l, Doamne!*; CS 7, *Slavă şi-nchinare*; CNoi 183, *Tu suferi pentru mine*; CE 179, *Cei chemați de Domnul*); „Duhule **Preasfinte**” (CDin 81, *Duhule **Preasfinte*** – în titlu și o dată în text; CÎnd 147, *O, Duhule **Preasfinte*** – în titlu și o dată în text; CÎnd 161, *O, Duhule **Preasfinte*** – în titlu, plus alte două ocurențe; CBir 157-158, *Duhule **Preasfinte*** – în titlu, plus alte patru ocurențe; CUit 12, *Era în ziua Cincizecimii...*; CUit 13, *O, Foc Ceresc...*; CNoi 19, *Veniți toți să-I cerem*; CViit 181, *Surorilor iubite*); „Duhule **Preasfinte**, Doamne” (CDin 80, *Duhule **Preasfinte*** – în titlu

[10] Trimiterile la textele biblice din lucrarea noastră conțin titlul cărții respective, urmat de numărul capitolului și al versetului / al versetelor la care se face referire. Pentru toate ilustrările din *Biblie*, am folosit ediția apărută la București, în Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.

[11] J. D. Douglas (red.), *Dicționar biblic*. Traducători: Liviu Pup, John Tipei, Oradea, Societatea Misionară Română, Editura „Cartea Creştină”, 1995, p. 1195, s.v. *sfințenie, sfânt, sfinți*.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

și o dată în text); „Doamne Duhule **Preasfinte**” (CBir 31, *Fericită-i ascultarea*); „Doamne, Duhule **Preasfinte**” (CNoi 21, *Doamne, Duhule* ***Preasfinte*** – în titlu, plus alte două ocurențe); „Duh **Preasfânt** al Ascultării” (CA 155, *O, Duh* ***Preasfânt*** – în titlu și o dată în text); „Duhul / Cel **Preasfânt** de Sus” (CViit 19, *Mai cântați o dată*); „**Preasfinte** Duh de viață darnic, / **Preasfinte**-mpărțitor de har”, „**Preasfinte**-mpărțitor de har” (CDin 145-146, ***Preasfinte*** *Duh* – în titlu, plus alte trei ocurențe).

De remarcat, aici, și ocurența adjectivului *preacurat* într-o secvență care face referire la numele lui Hristos, conturând imaginea prototipică a transcendenței divine, esența decenței și a neprihănirii, lucrarea Lui mântuitoare și sfințitoare: „Numai o iubire este cu-acest nume **preacurat**: / e Iisus, e Iisus, e Iisus, e Iisus” (CNem 36, *Numai o iubire este*).

După cum reiese din multitudinea imaginilor scripturistice care o ilustrează într-o manieră aparte, sfințenia I se atribuie în mod expres fiecărei Persoane a comuniunii treimice; ea rămâne caracteristica fundamentală a lui Dumnezeu, exemplul suprem de manifestare a ei în însăși ființa Sa, în diverse moduri, fapt ce presupune jertfă mai presus de fire, alături de o frumusețe neasemuită. În definitiv, este vorba despre transcendența Divinității și, deopotrivă, despre prezența Sa atotputernică, menită să elibereze de orice limitare, despre standardul desăvârșirii privite (aproape redundant!) – în cazul teonimelor – la intensitate maximă. „Sfințenia reprezintă alteritatea absolută; Dumnezeu este cu totul altul, fără măsură comună cu oamenii, fără slăbiciune sau întinare”[12]; El este Sfințenia prin excelență, derivând din misterul și strălucirea Ființei Lui (cf. *Evrei* 7: 26), dar și, totodată, Izvorul a tot ceea ce e impregnat de pecetea sacralității.

Un alt adjectiv care, în viziune biblică, trimite la manifestarea ideală a beatitudinii de esență divină, a harului binecuvântării, a bucuriei, a dragostei și a deplinei mulțumiri sufletești este *preafericit*, în sintagme nominale cu referire la Dumnezeu-Tatăl: „**Preafericitul** Tată” (EP 18, *Ce loc frumos*) ori la Dumnezeu-Fiul: „Iisuse, / Puterea

[12] Maria Ivăniș Frențiu, *Aspecte ale limbajului liturgic românesc*. Prefață de Ovidiu Moceanu, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2013, p. 76.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

Harului **preafericit**" (CUrm 113, *Cred numai în iubirea Ta*); „Nădejdea mea **Preafericită**, / Prieten Bun şi Scump, şi Drag" (CCm 14, *Nădejdea mea **Preafericită*** – în titlu și o dată în text); „Slăvita noastră Veşnicie, / Mântuitor **Preafericit**" (CCm 34-35, *Slăvita noastră Veşnicie* – de două ori); cf. și: „Numele Tău **Preafericit**" (CCm 198, *Numele Tău*). El presupune implicații semantice strâns legate de sfera sacrului, de ideea Împărăției Cerurilor – năzuință a credincioșilor, după plecarea în veșnicie, către absolutul lui Dumnezeu, ca sentiment regenerator al aspirației spre o trăire autentică, eliberată de sub auspiciile limitărilor și desprinsă de convenienţele impuse de condiția umană (deci, în sensul mistic al dorului, ca încercare de căutare a adevăratului rost al ființei și de regăsire a Edenului pierdut).

Simbolismul biblic al transcendenței Creatorului este relevat și de prezența adjectivului de proveniență participială *preastrălucit*, amintind aceleași atribute de excepție ale Sale, de gloria divină și de venerarea ce I se cuvine dincolo de barierele obișnuitului: „**Preastrălucite** Dumnezeu" (EP 55, *Tu, Care-ntreci*); cf. și următorul pasaj în care, prin acumulări succesive așezate în poziția sintactică de nume predicativ, alcătuind o veritabilă definiție lirică, sunt evidențiate frumusețea și măreția numelui Său: „Şi Numele Tău este putere şi avânt, / şi dragoste, şi taină, şi dor, şi legământ, / şi mângâiere dulce, şi-avut **preastrălucit** / – oricine Ți-l iubeşte, să fie fericit." (CBir 168, *O, Numele Tău dulce*).

Și, pentru că „toate denumirile din acest câmp semantic surprind forța creatoare sau mântuitoare a Divinității și nu o atotputernicie abstractă"[13], să nu uităm două dintre derivatele cu *prea-* constituite de la baze adjectivale sinonime, tot de proveniență participială, integrate în sintagme teonimice generice sau specifice fiecărei Persoane a comuniunii trinitare, subliniind faptul că El este vrednic de slavă în virtutea atributelor Lui ființiale transcendente, ca manieră de a recunoaște și de a mărturisi prezența Sa concretă, legătura indestructibilă cu întreaga făptură, în rugăciune și cu mulțumire; este vorba despre *preamărit*: „**Preamărit** Dumnezeu" (CNem 17, *Te*

[13] Idem, *ibidem*, p. 78.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

*slăvim, **Preamărit** Dumnezeu* – în titlu și o dată în text)[14]; „Domnului Cel **Preamărit**” (CP 223, *Psalmul 118*); „Hristos Cel **Preamărit**” (CL 9, *Cu Iisus Biruitorul*; CÎnv 91, *Nu te-ntrista prea mult*) și *preaslăvit*: „Doamne **Preaslăvit**” (CP 140, *Psalmul 76*); „Celui **Preaslăvit**” (CUrm 115, *N-ai mai bun părinte*); „Părinte **preaslăvit**” (CCm 31, *Din focul vieții Tale*); „Tatăl **Preaslăvit**” (CS 7, *Slavă şi-nchinare*); „Fiul **preaslăvit**” (CUrm 141, *Spre Dumnezeu arată Crucea*).

În această categorie se încadrează și adjectivul *preaînalt*, prezent în pasaje cu ecouri în *Cartea Psalmilor*, cu profunde referiri la aceeași treaptă supremă a Dumnezeirii, a puterii Sale inconfundabile, care inspiră teama sfântă și dorința de glorificare eternă din partea ființei umane, fiind asociată cu armonia și cu ascensiunea, cu experiențele spirituale ale închinării: „Cel **Preanalt**” (CL 144, *Lăudăm pe Domnul nostru*); „Celui **Preaînalt**” (CP 141, *Psalmul 77*); „Celui **Preaînalt** de Sus” (CP 173, *Psalmul 91*). „Imaginea înălțimii este, astfel, un element esențial în verbalizarea răspunsului nostru în închinare, în admirare sau în reverență [...]. Este implicită aici structura ierarhică verticală în care Dumnezeu și lumea spirituală nevăzută în care locuiește se află «deasupra» experiențelor lumii din punct de vedere calitativ.”[15]. De asemenea, construcțiile conținând adjectivul *preaputernic* ilustrează autoritatea Sa deplină, dincolo de care se manifestă măreția, atotştiința și strălucirea Lui, călăuzirea și ocrotirea Sa excepțională față de întregul univers, guvernat, aşadar, în chip magistral de Veşnicul Stăpân al timpului şi al spațiului: „Dumnezeul **Preaputernic**” (CP 33, *Psalmul 20*); „**Preaputernic** Dumnezeu” (CP 154, *Psalmul 82*; CUrm 32, *Iisus, când spui cât mă iubeşti*); „Cel **Preaputernic**” (CP 155, *Psalmul 83*; CS 95, *Căutat-am cândva umbra dulce*); cf. și construcția „al Tău Nume **Preaputernic**” (CP 80,

[14] Cf. și: „Osana, Te slăvim, Scump Iisus, / c-ai venit **preamărit** şi supus, / Dumnezeu, Arhiereu şi-Mpărat, / fii în veci **preamărit** şi-nchinat!” (CNem 17, *Te slăvim, Preamărit Dumnezeu*); „**Preamărit** e Mielul, fiindcă S-a jertfit” (CA 49, *Crucea-i Ascultarea*).

[15] Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori), *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Oradea, Casa Cărții, 2011, p. 486, s.v. *înalt, înălțime, loc înalt*. Autorii arată, exemplificând, că epitetul *Cel Preaînalt* apare de peste 50 de ori în textele biblice.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

Psalmul 44) sau structurile cu adjectivul amintit, utilizat ca nume predicativ sau ca element predicativ suplimentar, cu referire la numele lui Dumnezeu-Fiul: „Hristos e-n veci Cel **Preaputernic**” (CUrm 115, *Încrede-te-n Hristos*); „Tu, Cel Ce, prin toate, / Măreț / și **Preaputernic** treci” (CBir 213, *Iisus a fost Biruitorul...*).

Cu numeroase ocurențe în lirica dorziană este și adjectivul (provenit tot din participiu) *preaiubit*, la același grad al intensității maxime, vizând nemărginita dragoste a celor credincioși față de Creator. Și aici avem în vedere teonime generice, reprezentate de sintagme nominale ori de substitute (unde termenul devine centru de grup) al căror sens trimite uneori, în context, la una dintre Persoanele Sfintei Treimi: „Domnul **Preaiubit**” (O 287, *Demult, odată, undeva...*; CM 235, *Slăvit să fie Domnul*; CA 92, *După focul ce-a trecut*; CÎnv 108, *O, ce lăcaş slăvit!*); „Domnul nostru **Preaiubit**” (CL 63, *Martor credincios*; CCm 42, *Ținta alergării noastre*; CÎnv 181, *Domnul nostru* ***Preaiubit*** – în titlu, plus alte trei ocurențe); „**Preaiubite**” (CÎnv 139, *Pentru Cine-aştepți?* – de două ori; CS 36, *Am fost în mii de locuri dragi*); „**Preaiubitule**” (CNem 209, ***Preaiubitule****, nu-i nimeni* – în titlu și o dată în text); „Cel **Preaiubit**” (O 443, *Dumnezeu este Viața*; CDr 204, *O, viața mea!*; CBir 35, *Iubirea mea,-ndrăzneşte!*); „Celui **Preaiubit**” (CDr 17, *Ci parcă numai...*; CUrm 202, *Iată, Dimineața...*; CNoi 119, *Bine-ai venit*; LD 198, *Când ai luat pe umăr crucea...*); „**Preaiubitul** meu” (CCm 165, ***Preaiubitul*** *meu e Unul* – în titlu, plus alte două ocurențe; CNem 199, *Tu Mă iubeşti?*; CÎnv 118, *Să nu uit!*; CVeşn 145, *Cum va fi Acolo?* – de patru ori; CNoi 97, *Sufăr pentru Tine*); „**Preaiubit** Ceresc”, „**Preaiubite** Sfânt” (CNoi 98, *Sufăr pentru Tine*); „**Preaiubitul** meu ascuns” (CNoi 116, *O,* ***Preaiubitul*** *meu...* – în titlu și o dată în text); „Dulce **Preaiubitul** meu” (CÎnv 8, *Ce-Ți voi spune oare Ție?*); „**Preaiubitul** nostru Dulce” (CVeşn 33, *Tu, Care-ai făcut*); „**Preaiubitul** Dulce al Slăvilor Cereşti” (CNoi 146, *Tu, Veşnicule Tânăr...*); „**Preaiubite** Drag” (CViit 16, *Vino, dormi cu mine* – o structură cvasiredundantă, având în vedere că *preaiubit* are sensul „foarte drag”) ori, în mod explicit, la fiecare dintre acestea:

- Dumnezeu-Tatăl: „Tată **Preaiubit**” (CÎnd 17, *Părinte-Atotputernic*); „Părinte **Preaiubit**” (CÎnd 39, *Atât de mult...*; CÎnd 145, *Slăvit, slăvit să fii*; CCnț 106, *Pe dragii noştri tineri*);

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

● Dumnezeu-Fiul (cele mai numeroase): „Iisus **Preaiubit**” (MT 155, *Pe Crucea Golgotei*); „Iisuse **Preaiubit**” (CÎnd 24, *Cu tot întregul...*; CÎnd 145, *Slăvit, slăvit să fii*; O 203, *Frumoasă şi curată*; CNem 20, *Mărire Ţie, Doamne*; CÎnv 146, *Cu cât mai mult*; CVeşn 136, *Părinte-al Veşniciei*; CBir 15, *Ce nalţi sunt* – de trei ori; CBir 59, *Câţi crini frumoşi*; CBir 69, *Ce fericiţi venim*; CBir 166, *Ne-am încrezut în Tine*; CNoi 60, *Ce zi a fost aceea!*); „**Preaiubit** Iisus” (O 253, *Ţara Minunată* – de două ori; CNem 188, *Doamne, fie-n veci slăvit*; CÎnv 152, *Tu eşti din vecie*; CBir 170, *Dulcele Iubirii Domn*; CUit 150, *Eu vreau să vin*; CS 7, *Slavă şi-nchinare*; CNoi 76, *Ştim că vei veni*; CNoi 77, *Te-aşteptăm, Iisuse* – de două ori; CNoi 97, *Sufăr pentru Tine*); „**Preaiubit** Iisuse” (CUrm 31, *Oricât eram de singur*; CVeşn 8, *Iisuse,-al meu...*; CVeşn 32, *Când Îţi spunem noi*); „Hristos Cel **Preaiubit**” (CUit 119, *Cine crede în Iisus*; CCnţ 132, *Cine-i oare fericit?*); „Mântuitorul nostru **Preaiubit**” (CVeşn 88, *Vom preamări*); „Iisuse, **Preaiubitul** meu” (CVeşn 217, *De ce uit eu?*); „Domnul / şi **Preaiubitul** meu” (CVeşn 32, *Tu-mi ceri*); „Iisuse Scump, Mântuitorul / şi Domnul nostru **Preaiubit**” (CR 28, *Unire*); „Răscumpărătorul nostru / **Preaiubit** – **Preaiubit**” (CNem 21, *Lăudat să fii, Iisuse*); „Dulce **Preaiubitul** inimii din mine”, „**Preaiubitul** inimii din mine” (CÎnv 139, *Pentru Cine-aşteptăţi?*); cf. și următoarele secvențe lirice care subliniază concretizarea acestei iubiri tainice, inclusiv prin chemarea încrezătoare adresată lui Dumnezeu de către cei credincioși: „Glasul **Preaiubit**” (CR 74, *Babel*); „Acelaşi Nume **Preaiubit**” (CCm 24, *Iisuse, Taina vieţii*); „al Tău Nume / **Preaiubit**” (CNem 187, *Doamne, fie-n veci slăvit*). Să nu uităm că dragostea – principiu al lumii și „ipostază sacră a comunicării”[16] – reprezintă mijlocul de întâlnire a omului cu Divinitatea, ca aspirație spre împlinire și desăvârșire, dincolo de limitele obișnuite ale acestei existențe, spre reunificarea primordială (în sens mistic), spre idealul paradisului pierdut, spre transfigurarea care instituie rostul căutării și al ascensiunii spirituale, ca act de comunicare cu transcendența divină

[16] Doina Ruşti, *Dicţionar de teme şi simboluri din literatura română*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2002, p. 194, s.v. *iubire*.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

– o experiență unică, modelatoare, dătătoare de sens și de bine-cuvântare, trăire complexă a ființei și reflex al sacralității[17]: „omul a păstrat amintirea cunoașterii paradisiace, a păstrat un dor, o dragoste și legătură între el și Dumnezeu și care nu se păstrează decât prin puterea harului”[18]. Prin abandonarea sinelui în starea de extaz, se dobândește sentimentul îndumnezeirii, într-o atitudine lirică impregnată de rugăciune și lumină, iar iubirea cu valențe legate de speranța izbăvirii depline ajunge să fie „resimțită ca act mistic fără de care nu se poate trăi”[19].

Un adjectiv sinonim cu cel menționat mai sus este *preascump* „foarte drag, foarte iubit, de mare preț”: „**Preascump** Iisus” (CÎnv 69, *Te voi iubi nemărginit*; CE 127, *Eu nu mă las de Tine*); „**Preascumpul** meu Iisus” (CBir 38, *Nu-i nimeni mai dator*); „**Preascumpul** meu Hristos” (CBir 209, *Pân’ la sfârşit*); „**Preascumpul** meu Mântuitor Iisus” (CUrm 113, *Cred numai în iubirea Ta*); „Iisus, **Preascump** Mântuitor” (CVeşn 47, *Când ne gândim la tot*; CVeşn 126, *Cum n-am putut gândi*; CE 178, *Veniți şi lăudați*); „**Preascump** Odor” (CNem 193, *Preasfântă Maică, te privesc*; în secvența citată, este sugerată relația specială a Fecioarei Maria cu Fiul ei).

Un număr apreciabil de ocurențe are, în poezia lui Traian Dorz, derivatul cu iz arhaic *preadulce*, care actualizează sensul figurat „(despre oameni sau alte ființe) foarte iubit, foarte drag, plăcut”, „deosebit de bun, de blând, de milostiv, de îngăduitor”, „plin de frumusețe”, înregistrat, de altfel, și în lucrările lexicografice, întrebuințat cu o certă valoare hipocoristică atât în construcțiile cu rol de adresare (cu vocativul), cât şi în cele ce fac referire la Divinitate. În lumina statisticii – având în vedere faptul că axa în jurul căreia gravitează universul liricii dorziene este legătura intimă cu Dumnezeu –, pe locul întâi se situează asocierile adjectivului în discuție cu numele Lui (în diverse variante) sau cu substitute contextuale

[17] Idem, *ibidem*, p. 192, s.v. *iubire*.
[18] Ene Branişte, Ecaterina Branişte, *Dicționar enciclopedic de cunoştințe religioase*, Caransebeş, Editura Diecezană, 2001, p. 515, s.v. *transcendent*.
[19] Doina Ruşti, *op. cit.*, p. 193, s.v. *iubire*.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

(generice ori specifice): „**Preadulce** Dumnezeu” (CUrm 155, *Ce minunat e graiul!*); „Domnul nostru Cel **Preadulce**” (CVeşn 86, *Te vom preamări-n vecie*); „**Preadulce** Iisus” (CNoi 92-93, *O, Cuiele Tale...* – de șase ori; CCnț 109, *O, milele Tale*); „Tu, **Preadulcele** Iisus” (CVeşn 88, *Vom preamări*); „**Preadulcelui** Iisus” (CVeşn 36, *O, dulce Duh*; CE 127, *Eu nu mă las de Tine*; CViit 13, *Să mai cântăm o dată*); „*Pentru Numele Nespus / al **Preadulcelui** Iisus, / pentru Numele Frumos / al **Preadulcelui** Hristos*” (CVeşn 157, *Doamne, Tatăl nostru*); „**Preadulcele** meu” (CNoi 188, *O, Dulce Iisus*; CCnț 110, *O, milele Tale*); „Iisus, **Preadulce** Dumnezeu”, „Iisus, Iubit Iisus, **Preadulce** Dumnezeu” (CNem 206, *Aici unde eşti Tu, Iisus*); „**Preadulce**-al meu Iisus” (CVeşn 32, *Tu-mi ceri*); „Prietenul **preadulcilor** iubiri” (CUrm 113, *Cred numai în iubirea Ta*); „*Tu eşti al bucuriei noastre / Izvor **preadulce** şi curat*” (CDr 200, *Mai dulce-i bucuria noastră*); „Duh **Preadulce** al Nădejdii” (CA 156, *O, Duh Preasfânt*); cf. și grupul nominal „al Tău **Preadulce** Nume” (CViit 136, *Să nu mai văd*) sau construcția cu un derivat din aceeași sferă semantică, având semnificații similare legate de mulțumirea și liniștea sufletului copleșit de strălucirea prezenței divine: „Cel **Preaplăcut**” (CNem 13, *Slăvit fii Tu, slăvit mereu*). Asemenea formații lexicale au rolul de a reda mai sugestiv intensificarea însuşirii respective, din nevoia de a exprima anumite stări afective (în speță, dragostea pentru Dumnezeu).

Un adjectiv însoțit de marca superlativului absolut și care trimite la ideea de unitate, de echilibru, de armonie, de liniște şi seninătate (ce tind spre desăvârşire) este *preafrumos*, vizând frumusețea atribuită în chip minunat caracterului lui Dumnezeu, perfecțiunii Lui descoperite de cei credincioşi în ea, ceea ce trezește, prin intermediul mesajului etern al speranței şi al reînnoirii, sentimente de admirație, de prețuire, de emoție, de încântare în experiența umană și spirituală: „Iisuse **Preafrumos**” (CNem 169, *În cele mai frumoase*; CNoi 146, *Tu, Veşnicule Tânăr...*); „Iisus, Iisus – Cel **Preafrumos**” (CCnț 69, *Nu pot*); cf. și: „o Mână **Preafrumoasă**” (CCm 59, *La Nunta noastră*); „**Preafrumos**, **preafrumos**, **preafrumos** / e din veci, pe vecie Hristos” (CUrm 51, *Frumos ai fost, Iisuse*). De remarcat că utilizarea,

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

în context, a acestui adjectiv evidențiază „substanța sa semantică simplă, extensivă, reductibilă la conținutul conceptului respectiv.”[20]. Purtând morfemele duble ale superlativului, ca termen calificativ, el apare în mod repetat (pentru intensificarea nuanțelor de sens), la gradul pozitiv (cu funcție sintactică de nume predicativ), într-o poezie dorziană ce conturează, din perspectivă creştină, calitățile excepționale ale lui Iisus Hristos în situații variate ale activității Sale păminteşti (Logosul Întrupat, Mirele şi Regele Universului, Mântuitorul lumii, Întruchiparea iubirii şi a adevărului, Dumnezeul atotbiruitor şi vrednic de slavă, dar, mai ales, Mielul blând adus drept jertfă pentru izbăvirea din păcat a neamului omenesc – statut unic, impresionant, de importanță majoră, impunând prețuirea şi venerația oamenilor, ca exponent al perfecțiunii în frumusețe, peste toate celelalte aspecte): „Frumos eşti ca Stăpânul, ca Drept Judecător, / Frumos ca Mire Veşnic, Frumos Biruitor, / Frumos ca Împăratul ori Leul Glorios, / – ca Mielul Jertfei însă eşti cel mai **Preafrumos**.” (CUrm 57, *Frumos eşti, Drag Iisuse*).

Perspectiva teologică asupra frumuseții lui Dumnezeu atestă faptul că El reprezintă, în realitate, însăşi Frumusețea supremă, în forma ei pură şi perfectă (cf. *Psalmul* 49: 2), ce depăşeşte orice imagine pământească asupra conceptului, şi, mai mult decât atât, Sursa adevăratei şi veşnicei frumuseți, cea transcendentă, spre ale cărei adâncimi insondabile năzuieşte în permanență ființa umană, în dorul de a-L vedea „față în față” (cf. *Psalmul* 26: 8); dar, dincolo de certitudinea că frumusețea Îl defineşte pe Dumnezeu, El defineşte frumusețea[21]. Ca atare, într-o încercare de a reda inefabilul, „limbajul artistic devine modalitatea optimă a credinciosului de a-şi exprima încântarea şi satisfacția pe care le găseşte în Dumnezeu.”[22]. Măiestria acestei imagini „vizuale”, în care se îmbină maiestuozitatea, gloria şi suveranitatea lui Dumnezeu, este evidențiată într-un poem dorzian

[20] Livia Vasiluță, *Câmpul lexico-semantic al conceptului de „frumos” în limba română* (teză de doctorat), Timişoara, Universitatea din Timişoara, Facultatea de Filologie, 1984, p. 139.
[21] Vezi Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori), *op. cit.*, p. 361, s.v. *frumusețe*.
[22] Idem, *ibidem*, p. 361, s.v. *frumusețe*.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

alcătuit prin acumulări simetrice care vin să o contureze în chip magistral: „În fața Ta plec ochii umezi, / cu suflet copleşit de drag, / Strălucitoarea Ta Frumsețe / uimit m-a-ngenuncheat pe prag. // O, eşti Frumos ca Adevărul / Strălucitor şi Minunat / ce-n limpezimea Lui e veşnic, / atotputernic şi curat! // O, eşti Frumos cum e Iubirea, / dumnezeiescul Har slăvit, / Iubirea care, ca şi Tine, / e fără margini şi sfârşit! // O, eşti Frumos cum e Nădejdea / din jertfa inimii fierbinți, / ce, pentru-o clipă fericită, / îndură ani de suferinți! // O, eşti Frumos cum e Credința / curată şi de neclintit, / mereu mai mare, mai frumoasă, / dar cea dintâi pân-la sfârşit! // O, eşti Frumos cum e Iertarea / ce-mbrățişează pe vrăjmaş, / primindu-l frate şi făcându-l / aceloraşi comori părtaş! // O, eşti Frumos, ca Mântuirea / ce-a şters atât adânc alean / şi-arată veşnic mai frumoasă / din zi în zi, din an în an! // O, eşti Frumos cum de frumoasă / e numai Frumusețea Ta, / mi-e sufletul pe veci, Iisuse, / robit şi fermecat de Ea! // Şi-mi uit şi zbuciumul, şi lupta, / şi-ntregul plânset dureros / şi Te privesc uimit, Iisuse, / o, eşti Frumos, aşa Frumos!” (CCm 142-143, *În fața Ta plec ochii umezi*). Să nu uităm că, în viziune mistică, cunoașterea lui Dumnezeu înseamnă inclusiv contemplare a frumuseții Lui, însă, mai presus de orice, unirea definitivă cu El.

Adjectivul *preabun*, cu care nu numai textele biblice, ci și dicționarele explicative arată că intră în sinonimie însuși numele lui Dumnezeu (prin schimbarea valorii gramaticale și trecerea în clasa substantivului), prezintă, de asemenea, ocurențe multiple în lirica dorziană, fiind utilizat cu rol de teonim ori integrat în grupuri nominale cu atari valențe: „**Preabune**” (CP 49, *Psalmul 28*; CP 62, *Psalmul 35*); „Cel **Preabun**” (CÎnv 179, *Iisuse, Dumnezeul*); „**Preabune** Doamne” (CP 108, *Psalmul 59*); „**Preabunul** Domn” (CM 199, *Hai, somn uşor, iubit odor*); „Tatălui **Preabun**” (CVeşn 197, *O, numai Tu*), „**Preabunule** Părinte” (CNoi 28, *... Şi-n Ziua Bucuriei (3)*); „**Preabun** Iisus” (CNoi 31, *... Şi-n Ziua Bucuriei (6)*); „**Preabun** Iisuse” (CÎnd 48, *Rugă pentru cei osteniți*); „**Preabunule** Iisus” (CBir 64, *Mi-a devenit povară*); „**Preabunule** Iisuse” (O 191, *Tu, **Preabunule** Iisuse*); „**Preabunului** Iisus”, „**Preabunul** meu Stăpân” (CUit 45, *Se lasă înserarea*); „**Preabunul** meu Iisuse” (CCm 54, *Iisuse, Mire-al vieții mele*; CUrm 165, *La țărmul mării mele*);

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

„**Preabun** Hristos” (CVeşn 46, *Vai de cei ce n-au acum*); „**Preabun** Păstor” (CCm 49, *Noi Te dorim*); „**Preabun** Mântuitor” (CUit 132, *Iisuse, Domnul nostru*); „**Preabunului** Mântuitor” (CS 215, *Ai fost dator...*); „**Preabunul** meu Mântuitor” (CCm 88, ***Preabunul** meu Mântuitor* – în titlu şi o dată în text); „**Preabun** Mângâietor” (CNoi 183, *Tu suferi pentru mine*); cf. şi secvenţele ce ilustrează integrarea adjectivului în definiţii lirice care subliniază acest atribut fundamental al Său: „Tu ai fost **Preabun** cu mine, / Dumnezeul meu” (CVeşn 154, *Tu ai fost **Preabun** cu mine* – în titlu şi o dată în text); „**Preabun** e Domnul” (MStr 8, *Mărturia despre Domnul*).

Din perspectivă biblică, bunătatea lui Dumnezeu presupune o profunzime care depăşeşte înţelegerea firească a lucrurilor, o taină aducătoare de bucurie, una dintre trăsăturile esenţiale ale Lui (conformă cu însăşi natura Sa şi inerentă caracterului acesteia – cf. *Luca* 18: 19). „Creaţia lui Dumnezeu, incusiv oamenii, care sunt creaţi după chipul Lui, este o extindere a propriei Lui bunătăţi”[23]; ea implică o sumă de atribute spirituale şi morale definitorii – iubire, generozitate, milă, răbdare, har, măreţie, dreptate, iertare, înţelepciune (cf. *Psalmul* 30: 19; *Psalmul* 144: 7-9), toate la modul suprem –, reprezentând, deopotrivă, una dintre roadele Duhului Sfânt care îi caracterizează pe cei ce Îi aparţin lui Hristos, Izvorul tuturor bunătăţilor.

Pe aceeaşi linie se înscriu şi alte derivate (cvasisinonime) de acest gen – *preadarnic*: „**Preadarnic** Dumnezeu” (CS 41, *Îţi mulţumim cu lacrimi*); *preamilostiv*: „**Preamilostiv** Samaritean” (CA 41, *Când ne-ai lăsat*); *preaîndurat*: „**Preaîndurate**” (CP 163, *Psalmul 88*). De altfel, în concepţie biblică, ele presupun sentimentul de compasiune şi, simultan, acţiune în consecinţă, la intensitate maximă; poate cea mai adecvată imagine este, în acest sens, parabola despre bunul samaritean – reper al comportamentului în acord cu principiile Împărăţiei Cerurilor.

O componentă evocatoare a caracterului lui Dumnezeu, în strânsă legătură cu cele de mai sus, este blândeţea, care, de altfel, se numără

[23] Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori), *op. cit.*, p. 124, s.v. *bunătate*.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

printre virtuțile creștine (așa-numitele „daruri ale Duhului” – cf. *Galateni* 5: 23; *Coloseni* 3: 12) și comunică, deopotrivă, un sentiment al păcii copleșitoare, ca ideal al împlinirii sufletești prin sfințenia ei, al frumuseții interioare, al neprihănirii, al delicateții și al sincerității care se jertfește pe sine în smerenie (cf. *Matei* 11: 29 – un verset ce reliefează faptul că Hristos rămâne exemplul absolut de blândețe și, totodată, întruparea ei). „Blândețea este imaginea puterii ultimative a lui Dumnezeu care subminează structurile puterii din această lume”[24] – idee ce transpare și din următoarele secvențe lirice: „Tatălui **Preablând**” (CA 136, *Fii binecuvântată, ziua!*); „Părintelui **Preablând**” (CUit 45, *Se lasă înserarea*); „Copil **Preablând**” (CDin 63, *Copil iubit*); „Duhul Tău **preablând**” (CP 92, *Psalmul 51*).

Există și situații în care asemenea derivate cu prefixul *prea-* sunt integrate în grupuri nominale care includ încă un termen coordonat: „Domnul cel **Preabun** şi-ndurător” (CL 145, *Lăudăm pe Domnul nostru*); „Dumnezeul / Cel **Preabun** şi Înțelept” (CNoi 99, *Oricând sunt lovit*); „lui Hristos, lui Hristos, / Cel **Preadulce** şi Frumos” (O 371, *Soare cu apus frumos*); „**Preadulce** şi Drag Iubitul meu” (CViit 129, *În Clipa Întâlnirii*); „Tu, al Bucuriei / **Preafericit** şi Sfânt Izvor”, „Tu, al nostru Veşnic / şi **Preaiubit** Mântuitor” (CNem 8, *Slăvit fii Tu, al Bucuriei...*); „Celui / în veci Ales şi **Preaiubit**” (CL 82, *O, florile Lucrării*); „Scump şi **Preaiubit** Iisus” (CDr 127, *Când munca mea*); „Celui / în veci Cântat şi **Preaiubit**” (SNS 9, *O, florile Credinței Sfinte!...*); „Miel **Preamărit** şi Dulce” (CVeşn 7, *Tot cerul Veşniciei*); „Doamne, Dumnezeul nostru, / **Preaputernic** şi-nțelept” (CDin 147, *Doamne, Dumnezeul nostru*); „**Preascump** şi drag Mântuitor” (CÎnv 106, *Cât e de dulce-a Ta lumină!*); „Dumnezeul nostru Cel **Preasfânt** şi Mare” (CP 154, *Psalmul 83*); „Duh **Preasfânt** şi-adevărat” (CVeşn 36, *O, dulce Duh*) sau un adjectiv-atribut dependent de același substantiv, fără a fi însă coordonate: „Însângeratul Miel **Preasfânt**, Iisus” (CVeşn 174, *Cântând Osana Celui-Care-Vine*); „**Preafericitul** Mire Scump, Iisus” (CVeşn 175, *Cântând Osana Celui-Care-Vine*); „Drag Iisuse **Preaiubit**” (CVeşn 28, *Pe toate drumurile noastre*); „Dulce Duhule **Preasfânt**” (CE 19, *Înger, dulce îngerel...*).

[24] Idem, *ibidem*, p. 112, s.v. *blândețe*.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

Alteori, se coordonează două derivate cu *prea-* integrate în numele Divinității sau făcând referire la atributele Sale definitorii, privite la intensitate maximă: „**Preadulce** şi **Preabun** Iisus” (CÎnd 31, *Mântuitorul meu iubit*); „**Preaputernicul**, **Preabunul** şi Cerescul nostru Tată” (CL 50, *Prin umbre şi lumini*); „*Dulce Duh al lui Hristos,* / ***preacurat*** *şi* ***preamilos***” (CVeşn 121, *O, dulce Duh al Curăției*); cf. şi: „al Tău Nume-i **Preaputernic** şi **Preasfânt**, şi Minunat” (CP 185, *Psalmul 99*); „**Preanalt** şi **Preaputernic** / este Domnul Savaot” (CL 145, *Lăudăm pe Domnul nostru*).

*

După cum se observă, întrebuințarea derivatelor cu prefixul *prea-* menite să exprime sugestiv însuşirea la gradul extrem, legată de transgresarea dimensiunilor comune, generează asocieri ce configurează ipostaze variate ale intensității, concentrând, pe lângă aceasta, şi mărturisiri de credință sau adevăruri dogmatice revelatoare. De altfel, în relație cu Dumnezeu, cu dimensiunea sacrului şi a eternității, trăsăturile redate de adjective sunt evaluate la nivelul cel mai înalt şi chiar dincolo de acesta, implicând, grație unui impact emoțional superior, depăşirea limitelor firescului[25]. În definitiv, „nu limbajul e totul, ci energia care îi dă viață, trăirea care îl face posibil.”[26].

Utilizarea, cu intenții stilistice, a unor adjective diferite (uneori, substantivizate, devenite centre de grup, cu rol de substitute) la superlativul absolut alcătuit cu *prea-* generează combinații lexicale ce contribuie la îmbogățirea şi dezvoltarea expresivității creațiilor poetice consacrate Divinității, conturând ipostazele Sale variate, prin structuri comune cu textele biblice, cu limbajul bisericesc, din registrul colocvial sau prin construcții complexe. De altfel, înseşi rugăciunile adresate lui Dumnezeu încep cu invocarea numelui Său, care presupune adesea implicarea unor astfel de formații, iar ocurența lor în opera dorziană conferă textului solemnitate, impunând imaginea unei Prezențe unice, sporind muzicalitatea textului şi făcând ca poezia să devină o experiență spirituală eliberatoare care facilitează accederea

[25] Vezi Rodica Ocheşeanu, *op. cit.*, p. 48.
[26] Puiu Ioniță, *Poezie mistică românească*, Iaşi, Institutul European, 2014, p. 209.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

inedită spre comuniunea cu Divinitatea chiar prin numirea ei. „Teologii, știind aceasta, o proslăvesc ca pe Cel fără de nume sau având orice nume. Așa, de pildă, când o numesc: *Cel fără de nume*, ei susțin că Dumnezeirea însăși, manifestându-se în chip simbolic în una din viziunile mistice, a respins pe cele ce întreba: *Care este numele Tău?* și, ca și cum ar fi evitat orice cunoaștere a lui Dumnezeu după nume, a spus: *Pentru ce întrebi de numele Meu?* și *el este minunat*. Au nu este acesta cu adevărat numele cel minunat, care este peste tot numele, El fiind fără de nume și sălășluit *dincolo de orice nume numit, nu numai în veacul acesta, ci și în cel ce va să vină?* Când însă îi dau ei mai multe nume, atunci spune ea: *Eu sunt cel ce sunt*: viață, lumină, Dumnezeu, adevăr; iar când înțelepții divini proslăvesc pe Dumnezeu drept cauză a tuturor lucrurilor, cu multe denumiri scoase din întreaga lume creată, ei Îl numesc: bun, înțelept, iubitor; Dumnezeul Dumnezeilor, Domnul Domnilor și Sfântul Sfinților; Cel veșnic, Cel ce există, pricinuitorul veacurilor, dătătorul de viață, înțelepciune, minte; Cuvânt, Cunoscător; Cel ce are din belșug toate comorile oricărei cunoștințe; putere, cârmuitor, împărat al celor ce împărățesc; Cel vechi de zile; Cel ce nu îmbătrânește și nu se schimbă; mântuire, dreptate, sfințenie, răscumpărare; Cel ce pe toate le întrece în măreție și totuși este și în suflarea ușoară a zefirului. Dar ei susțin că El este și în sufletele noastre; în spirite și în trupuri; în cer și pe pământ; și că, în vreme ce rămâne El însuși, (Dumnezeu) este în același timp în lume, în jurul și deasupra ei; mai presus de ceruri și de existență. Ei Îl numesc pe El soare, astru, foc, apă, duh, rouă, nour, piatră arhetipică și stâncă; toate cele ce există și nimic din cele existente.”[27].

Unele dintre sintagmele teonimice care includ asemenea adjective (cu valoare de nume proprii și cu rol de adresare, în vocativ, sau de referire) vizează numai o Persoană a Sfintei Treimi, altele se referă la una și aceeași Dumnezeire, în integralitatea ei. Mai mult, există cazuri când ele sunt așezate în simetrii (la începutul și la finalul unei poezii ori în același loc din fiecare strofă) sau apar în versuri realizate sub

[27] Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Despre numele divine. Teologia mistică*. Traducere de Cicerone Iordăchescu și Theofil Simenschy. Postfață de Ștefan Afloroaei, Iași, Institutul European, 1993, p. 51-52.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

forma unor acumulări succesive. De asemenea, în anumite cazuri, este de reținut un fenomen caracteristic limbajului popular şi arhaic: nearticularea adjectivului antepus, deşi el precedă un substantiv articulat în structura inițială. Alteori, adjectivele respective sunt însoțite de morfemul *cel*, ca indice al individualizării, nu o dată în asociere cu un alt adjectiv care-i amplifică valoarea semantică. Cu certitudine, ele pun în lumină, aşa cum e firesc, însuşirile fundamentale ale lui Dumnezeu, dar, mai ales, ilustrează nevoia comunicării cu El a eului auctorial și a comunității credincioșilor – act cu finalitate în perspectiva transcendenței, ca aspirație primordială a ființei umane. „Chemarea repetată a Numelui, făcându-ne rugăciunea mai adunată, ne-o face și mai adâncă, parte din noi înșine – nu ceva ce facem în anumite momente, ci ceva ce *suntem* [subl. aut.] tot timpul; nu un act ocazional, ci o stare continuă.”[28].

Surse

Biblia sau Sfânta Scriptură, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.
CA = DORZ, Traian, *Cântarea Anilor*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.
CBir = DORZ, Traian, *Cântarea Biruinței*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CCm = DORZ, Traian, *Cântarea Cântărilor mele*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CCnț = DORZ, Traian, *Cântările Căinței*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
CDin = DORZ, Traian, *Cântările Dintâi*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2004.
CDr = DORZ, Traian, *Cântări de Drum*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.
CE = DORZ, Traian, *Cântările Eterne*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
CÎnd = DORZ, Traian, *Cântări Îndepărtate*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2004.
CÎnv = DORZ, Traian, *Cântarea Învierii*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CL = DORZ, Traian, *Cântări Luptătoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005.
CM = DORZ, Traian, *Cântă-mi, mamă*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 1998.
CNem = DORZ, Traian, *Cântări Nemuritoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CNoi = DORZ, Traian, *Cântări Noi*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.

[28] Kallistos Ware, *Puterea Numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă*. Cuvânt-înainte: Constantin Galeriu. Traducere din limba engleză: Gabriela Moldoveanu, București, Asociația filantropică medicală creștină Christiana, 1992, p. 48.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

CP = DORZ, Traian, *Cântările Psalmilor*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005.
CR = DORZ, Traian, *Cântările Roadelor*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.
CS = DORZ, Traian, *Cântări de Sus*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
CUit = DORZ, Traian, *Cântări Uitate*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
CUrm = DORZ, Traian, *Cântările din Urmă*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CVeşn = DORZ, Traian, *Cântarea Veşniciei*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CViit = DORZ, Traian, *Cântarea Viitoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
EP = DORZ, Traian, *Eternele poeme*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2010.
LD = DORZ, Traian, *Lucrători cu Dumnezeu*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 1999.
MStr = DORZ, Traian, *Mărturisirea strălucită. Scurte cugetări duhovniceşti*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
MT = DORZ, Traian, *Minune şi Taină. Imne, colinde, cântece şi plângeri cu Maica Domnului*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.
O = DORZ, Traian, *Osana, Osana*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005.
SNS = DORZ, Traian, *Scumpele noastre surori*, ediția a II-a, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2004.

Bibliografie

***, *Formarea cuvintelor în limba română*, volumul al II-lea. *Prefixele*, de Mioara Avram, Elena Carabulea, Fulvia Ciobanu, Florica Ficşinescu, Cristina Gherman, Finuța Hasan, Magdalena Popescu-Marin, Marina Rădulescu, I. Rizescu, Laura Vasiliu. Redactori responsabili: Al. Graur şi Mioara Avram, Bucureşti, Editura Academiei, 1978.
***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
AVRAM, Mioara, *Gramatica pentru toți*, ediția a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997.
BRANIŞTE, Ene, BRANIŞTE, Ecaterina, *Dicționar enciclopedic de cunoştințe religioase*, Caransebeş, Editura Diecezană, 2001.
DOUGLAS, J. D. (red.), *Dicționar biblic*. Traducători: Liviu Pup, John Tipei, Oradea, Societatea Misionară Română, Editura „Cartea Creştină”, 1995.
IONIȚĂ, Puiu, *Poezie mistică românească*, Iaşi, Institutul European, 2014.
IORDAN, Iorgu, ROBU, Vladimir, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1978.
IRIMIA, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom, 1997.
IVĂNIŞ FRENȚIU, Maria, *Aspecte ale limbajului liturgic românesc*. Prefață de Ovidiu Moceanu, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2013.
MĂRUȚĂ, Toma, *Ideea de superlativ în limba română*, în „Limbă şi literatură”, I (1955), p. 188-212.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)

OCHEŞEANU, Rodica, *Prefixele superlative în limba română*, în * * *, *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur şi Jacques Byck, Bucureşti, Editura Academiei, 1959, p. 29-50.
PSEUDO-AREOPAGITUL, Dionisie, *Despre numele divine. Teologia mistică*. Traducere de Cicerone Iordăchescu şi Theofil Simenschy. Postfață de Ștefan Afloroaei, Iași, Institutul European, 1993.
RIZESCU, I., *Prefixul **pre-** în limba română*, în * * *, *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur şi Jacques Byck, Bucureşti, Editura Academiei, 1959, p. 5-16.
RUŞTI, Doina, *Dicționar de teme şi simboluri din literatura română*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
RYKEN, Leland, WILHOIT, James C., LONGMAN III, Tremper (editori), *Dicționar de imagini şi simboluri biblice*, Oradea, Casa Cărții, 2011.
VASILUȚĂ, Livia, *Câmpul lexico-semantic al conceptului de „frumos" în limba română* (teză de doctorat), Timişoara, Universitatea din Timişoara, Facultatea de Filologie, 1984.
WARE, Kallistos, *Puterea Numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă*. Cuvânt-înainte: Constantin Galeriu. Traducere din limba engleză: Gabriela Moldoveanu, București, Asociația filantropică medicală creștină Christiana, 1992.

DERIVATIVES WITH THE PREFIX *PREA-* INTEGRATED IN THE NAME OF DIVINITY IN TRAIAN DORZ'S POETRY

Abstract

Key-words: *derivation, lexicology, mystical-religious poetry, semantics, stylistics*

Our paper's objective is to take into consideration the meanings of the derivatives formed with the prefix *prea-*, integrated in the name of the Lord, as they appear in the lyrical work of Traian Dorz. Such derivatives (adjectives or nouns) materialize meanings related to the fundamental attributes of Divinity, being part of the group of lexical creations which demonstrate a clear analogy with the biblical texts or with the liturgical Romanian speech. The author's creative capacity lies not only in the presences in the text, but mostly in the position he assures them in comparison with other elements, in certain constructions in which they convey the idea of maximum intensity. Beyond the simple usage of some meanings, more or less known, this fact proves, once again, that studying a poet's vocabulary represents one of the most adequate means to understand his artistic belief, orientations and life philosophy (in this case – the attitude towards Divinity), the intensity of perceiving the world, the various unpredictable experiences, as well as his specific way to transpose them in expressive images.

BDD-A32011 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:14:46 UTC)